

GUIDE: Подкрепа за законни представителна непридружени деца

Споразумение за безвъзмездна помощ № 101141170 — GUIDE— AMIF-2023-TF2-AG-CALL

Доклад за анализ на политики и препоръки

D5.6

Ключова информация

Номер и наименование на резултата	D5.6 Доклад за анализ на политики и препоръки
Тип на резултата	R — доклад
Дата на публикуване	M26 (юни 2026 г.)
Основен автор	Стефанос Алевизос (IASIS)
Партньори, допринесли	Всички организации

Ниво на разпространение

Чувствителна	
Публично	X

История на версиите:

Версия	Дата	Рецензент(и)	Бележки
1	04/06/2026	Стефанос Алевизос	Чернова
2	29/06/2026	Всички партньори	Финализиране

Информация за проекта

Споразумение за безвъзмездна финансова помощ	101141170
Програма	AMIF
Тема	AMIF-2023-TF2-AG-CALL-06-CHILDREN
Вид действие	Безвъзмездни средства за проекти по AMIF
Акроним на проекта	GUIDE
Наименование на проекта	GUIDE: Подкрепа за настойниците на непридружени деца
Дата на стартиране на проекта	01.04.2024
Продължителност на проекта	30 месеца
Дата на приключване на проекта	30.09.2026

Съдържание

Резюме	5
1. Въведение	6
1.1 За GUIDE	6
1.2 Цел на доклада	6
1.3 Източници на данни	7
2. Подкрепата за представителската отговорност на системата	7
3. Изводът „Кръговете за споделяне“	9
4. Основни изводи от GUIDE	20
4.1 Законните представители се нуждаят както от компетентност, така и от подкрепа	20
4.2 Подкрепата за професионалистите е част от подкрепата за децата	21
4.3 Представителството като практика, основана на взаимоотношенията, правата и системата	22
4.4 Приобщаването на хората с увреждания остава незавършена задача	22
5. Към по-устойчиви и приобщаващи системи за представителство	23

Резюме

Децата без придружители са сред най-уязвимите групи в рамките на системите за миграция и закрила на детето. Много от тях са преживели раздяла със семейството, разселване, несигурност, прекъсване на образованието, а в някои случаи – насилие, negliжиране или травма. За децата с увреждания или затруднения в развитието тези предизвикателства често са дори по-големи. В този контекст настойниците играят централна роля в подпомагането на децата да упражняват правата си, да се ориентират в услугите, да участват във взимането на решения и да изградят пътя към безопасност, приобщаване и дългосрочно благополучие.

Проектът GUIDE беше разработен с цел укрепване на капацитета на настойниците (в българския контекст - законни представители) и подобряване на качеството на системите за настойничество в цяла Европа. Проектът, който се реализира в България, Гърция, Италия, Полша и Словакия, се фокусира върху подкрепата на професионалисти и настойници, работещи с непридружени деца, особено с деца с увреждания и затруднения в развитието. Чрез изграждане на капацитет, картографиране на системите, взаимно обучение и рефлексивна практика, GUIDE се стреми да отговори на общите предизвикателства, които продължават да засягат системите за представителствот в различни национални контексти.

Събраните по време на проекта данни подчертават няколко важни извода. Първо, ефективното представителство изисква широк спектър от компетенции, които надхвърлят юридическата рамка. Представителите се нуждаят от познания в областта на правата на детето, миграционните процедури, включването на хората с увреждания, защитата, управлението на случаи, комуникацията и междуведомственото сътрудничество. Те трябва също така да могат да изградят доверителни отношения с децата и да подкрепят тяхното пълноценно участие в решенията, които засягат живота им.

Второ, не може да се очаква законните представители да носят тази отговорност сами. Резултатите подчертават важноста на непрекъснатото професионално развитие, достъпа до мрежи за подкрепа, възможностите за обмен между колеги и механизмите, които насърчават рефлексията върху практиката. Инвестирането в тях следва да се разглежда като инвестиция в по-силни системи за закрила на детето.

Трето, включването на деца с увреждания и затруднения в развитието трябва да се превърне в основен компонент на практиката, а не в специализирана или отделна задача. Децата често се сблъскват с пречки при достъпа до услуги, получаването на специализирани оценки или участието в процесите на вземане на решения. Преодоляването на тези пречки изисква по-тясно сътрудничество между службите за закрила на детето, за хора с увреждания, за образование, здравеопазване и социални грижи.

Опитът на GUIDE също така демонстрира важноста на координираните системи. Ефективните пътища за насочване, ясните роли и отговорности, сътрудничеството между различни институции и подходите, фокусирани върху детето, допринасят за по-добри резултати за децата. В същото време остават значителни предизвикателства, вкл. неравномерен достъп до специализирани услуги, фрагментирани структури за подкрепа и различия в практиките на настойничеството в различните страни.

Изводите от проекта сочат ясно: укрепването на представителството не се състои само в подобряване на знанията и уменията на отделните законни представители. То се състои в еднаква степен и в изграждането на отзивчиви, координирани и приобщаващи системи, които позволяват ефективно изпълнение на ролите. Следователно бъдещите политики и програми трябва да се фокусират върху двата аспекта, а именно подкрепата на представителите укрепването на системите, за да се гарантира, че всички непридружени деца, вкл. тези с увреждания и затруднения в развитието, получават защитата, подкрепата и възможностите, от които се нуждаят, за да се развият успешно.

1. Въведение

1.1 За GUIDE

[Проектът GUIDE](#) е разработен с цел укрепване на системите за представителство на непридружени деца в цяла Европа, като се обръща специално внимание на децата с увреждания и затруднения в развитието. Проектът се реализира в България, Гърция, Италия, Полша и Словакия и обединява организации за закрила на детето, експерти по увреждания и европейски мрежи, за да се справят с общите предизвикателства, пред които са изправени представителите професионалистите. Чрез обучение, подкрепа от колеги, картографиране на системите и разработване на политики GUIDE има за цел да подобри както капацитета на отделните професионалисти, така и качеството на системите, които ги подкрепят. В основата си проектът насърчава подход към представителство, който е насочен към детето, основан на правата и приобщаващ, като признава, че ефективната защита зависи не само от отделните специалисти, но и от координирани и отзивчиви системи за закрила на детето.

1.2 Цел на доклада

Настоящият доклад представя основните изводи от изпълнението на проекта GUIDE и разглежда тяхното значение за бъдещите политики и практики. Той се фокусира върху наученото относно подкрепата за представителите укрепването на системите за представителство на непридружени деца, особено тези с увреждания или затруднения в развитието. Вместо да описва дейностите по проекта, докладът събира доказателства, опит и практически познания, за да идентифицира предизвикателствата, да подчертае обещаващите подходи и да предостави информация за бъдещото развитие както на национално, така и на европейско ниво. Докладът има за цел да подпомогне политиците, органите по

представителство, специалистите по закрила на детето и организациите, работещи с непридружени деца.

1.3 Източници на данни

Анализът, представен в този доклад, се основава на множество източници, разработени в рамките на проекта GUIDE. Те включват първоначалната оценка на системите за представителство и нуждите от обучение в участващите държави, разработването на рамка за обучение, базирана на компетентности, и резултатите от оценката на националните програми за обучение, реализирани в рамките на Работен пакет 2 – Транснационална програма за обучение. Докладът се основава и на методологичната рамка, създадена за „Кръговете за споделяне“ в рамките на Работен пакет 3, която въведе структуриран модел на пректика за рефлексия и подкрепа от колеги за колеги. Заедно тези източници осигуряват широко разбиране за компетенциите, предизвикателствата и факторите на системно ниво, които оказват влияние върху ефективното представителство. Резултатите от текущия процес на „Кръговете за споделяне“ ще обогатят допълнително бъдещите анализи и ще укрепят доказателствената база за разработване на политики.

2. Подкрепата за представителската отговорност на системата

Проектът GUIDE разработи цялостна програма за обучение на обучители) и придружаващо я ръководство за обучение, насочени към укрепване на компетенциите на професионалистите, работещи с непридружени деца в цяла Европа. Програмата събра обучители и практики от пет държави, представляващи разнообразни професионални среди, вкл. защита на детето, социална работа, миграционни услуги, психология, образование, правна подкрепа и свързани сектори. След международното обучение на обучители във всяка страна бяха проведени национални обучителни дейности, като образователното съдържание беше адаптирано към местния правен и институционален контекст на предоставяне на услуги.

Учебната програма обхваща широк спектър от теми, считани за съществени за ефективната практика в областта на представителството и закрилата на детето, вкл. правата на детето и принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето, определяне на най-добрия интерес, участие и комуникация на детето, предпазване и защита от насилие, подходи, съобразени с преживените травми, включване на децата с увреждания, пътища за насочване, междуведомствено сътрудничество и практическо управление на случаи. За да се оцени ефективността на програмата, в участващите държави беше въведена структурирана система за оценка, съчетаваща оценки преди и след обучението с оценки на национално равнище. Тези оценки проучиха промените в знанията, увереността и възприеманата способност на

участниците да прилагат придобитите компетентности на практика, като предоставиха емпирична основа за заключенията, представени в следващите раздели.

По-широкият извод от програмата за обучение се отнася до същността на самотоефективно представителство. Въпреки че оценката беше предназначена предимно да оцени промените в знанията и увереността на участниците, констатациите предоставят и ценна информация за компетенциите, които изглеждат най-релевантни за представителите, работещи с непридружени деца.

Обучението беше проведено в пет държави и в него се включиха разнообразни групи от професионалисти, работещи в областта на закрилата на детето, миграцията, социалните грижи и свързаните с тях услуги. Проучванията, проведени преди и след обучението, показаха подобрения в знанията и увереността на участниците в множество тематични области, което предполага, че представителството изисква широк и многоизмерен набор от компетентности, а не експертиза в една единствена област.

Резултатите от оценката подчертаха важността на правата на детето, вземането на решения в най-добрия интерес на детето, комуникацията с децата, защитата, механизмите за насочване, включването на децата с увреждания и междуведомственото сътрудничество. Участниците последователно посочваха, че тези области са свързани с техните професионални отговорности и могат да бъдат приложени директно в ежедневната им практика. Това подсказва, че ефективното представителство зависи не само от разбирането на правните процедури, но и от способността да се превърнат принципите, основани на правата, в практически действия.

Резултатите също така подчертават значението на уменията за общуване и изграждане на взаимоотношения. Представителите редовно работят с деца, които не могат да се ориентират в непознати системи, изпитват несигурност или са изправени пред различни форми на уязвимост. Подкрепата на пълноценното участие и помагането на децата да разберат сложните процедури изисква подходи за общуване, които са достъпни, насочени към детето и отговарящи на индивидуалните нужди.

Друг важен урок се отнася до ролята на ориентирането в системата. Положителният отклик към съдържанието на обучението, свързано с пътищата за насочване и координацията на услугите, отразява реалността, че представителите често работят в различни сектори. Ефективното представителство изисква способност да се идентифицират подходящи услуги, да се координира подкрепата и да се улеснява достъпът до ресурси, които допринасят за защитата, благосъстоянието и включването на децата.

Опитът от обучението допълнително подчертава значението на непрекъснатото професионално развитие. Подобренията в знанията и увереността в участващите държави сочат, че компетенциите за представителство могат да бъдат укрепени чрез структурирани възможности за учене. В същото време резултатите показват, че обучението е най-ефективно, когато съчетава теоретични знания с практически инструменти, учене въз основа на конкретни случаи и възможности за професионална рефлексия.

Като цяло, резултатите от оценката сочат, че ефективното представителство трябва да се разглежда като практика, основана на компетентности. Ролята изисква комбинация от знания,

основани на правата, комуникативни умения, способности за ориентиране в системата и професионална преценка. Укрепването на тези компетентности следователно е от полза не само за отделните професионалисти, но и допринася за качеството и ефективността на системите за представителствов по-широк смисъл.

Докато програмата за обучение показва, че структурираното обучение може да укрепи знанията, увереността и практическите компетенции на представителите, „Кръговете за споделяне“ предоставиха допълнителни прозрения за условията, необходими за поддържане и прилагане на тези компетенции в ежедневноната практика. По-специално, те подчертаха важността на пространствата за рефлексия, подкрепата от колеги, емоционалната устойчивост и организационната координация, което предполага, че ефективното представителствозависи не само от изграждането на индивидуален капацитет, но и от постоянна професионална и системна подкрепа.

3. Изводът „Кръговете за споделяне“

Кръговете за споделяне генерираха богат набор от качествени данни за професионалния опит, нуждите, предизвикателствата и размислите на представителите специалисти по закрила на детето, работещи с непридружени деца. Докато програмата за обучение укрепи знанията и компетенциите на участниците, кръговете за споделянепредложиха допълнителни прозрения за това как тези компетенции се изживяват и прилагат на практика, подчертавайки емоционалните, междуличностните и системните измерения на представителството. Материалът не трябва да се разглежда просто като протокол от групови срещи или като резултат от системна дейност, предоставяща важен поглед върху това как специалистите възприемат своята роля, как интерпретират нуждите на децата, как се справят с емоционалната и етичната сложност и какви видове подкрепа считат за необходими за по-ефективна практика.

Кръговете за споделяне са особено важни, защото улавят аспекти на професионалната практика, които често са по-малко видими във формалните доклади, инструментите за оценка или въпросниците. Те разкриват не само какво знаят професионалистите, но и какво чувстват, с какво се борят, от какво се нуждаят от системите и как осмислят своите отговорности. В този смисъл кръговете за споделяне функционират като механизъм за събиране на качествени данни в рамките на проекта GUIDE.

Настоящият доклад анализира „Кръговете за споделяне“ през призмата на качествения и интерпретативен подход. Целта не е да се измери статистически въздействието или да се преброят колко участници са засегнали всеки въпрос. Вместо това докладът идентифицира повтарящи се смислови модели, общи тревоги, трудности и пресичащи се теми. Затова

констатациите са представени като аналитичен синтез на материала, а не като описателно обобщение на отделните сесии.

„Кръговете за споделяне“ показват, че работата с непридружени деца е многоаспектна, етично сложна, емоционално интензивна и силно зависима от качеството на по-широката система за закрила. От професионалистите и представителите се изисква не само да следват процедури, но и да изграждат доверие, да се справят с несигурността, да тълкуват поведения, свързани с травма, да подкрепят участието, да координират услугите и да остават емоционално достъпни за деца, които може да са преживели раздяла, разселване, насилие, пренебрегване, загуба или продължителна несигурност.

Централно заключение, произтичащо от анализа, е, че подкрепата на професионалистите е част от подкрепата за децата. Представителите и професионалистите в областта на закрилата на детето не могат да осигурят стабилна, чувствителна и основана на правата грижа, ако самите те остават изолирани, емоционално претоварени или без подкрепа. Затова „Кръговете за споделяне“ посочват необходимостта от рефлексивни, устойчиви, координирани и включващи хората с увреждания системи за представителство.

Методологичен подход

Анализът следва качествен тематичен подход. Материалът беше развит на база повтарящи се теми, модели на взаимодействие, професионални притеснения, емоционално съдържание и начините, по които участниците описват работата си с непридружени деца. Беше обърнато внимание не само на изричните изявления, но и на скритите значения. Това означава, че анализът разглежда видими теми като травма, правни процедури, комуникация, професионални граници и координация на услугите, както и по-дълбоки динамики като емоционален труд, морална отговорност, несигурност, професионална изолация и нуждата от принадлежност.

Докладът се ръководи от ключови принципи на качественото изследване. Първо, материалът се интерпретира контекстуално. Разсъжденията на участниците се разглеждат във връзка с професионалната и институционалната среда, в която работят. Второ, анализът се фокусира върху създаването на смисъл. Кръговете за споделяне се разглеждат като пространства, в които професионалистите изграждат споделено разбиране за своята роля и предизвикателствата си. Трето, докладът остава чувствителен към противоречията. Това, което липсва или е слабо представено в материала, се счита за аналитично значимо, особено във връзка с уврежданията и нуждите от развитие. Четвърто, анализът избягва прекомерното обобщаване. Резултатите трябва да се четат като структурирана интерпретация на наличния материал, а не като представителна статистическа оценка на всички системи за представителство.

Бяха идентифицирани седем основни теми:

1. **Емоционална тежест и професионална уязвимост.**
2. **Подкрепа от колеги, принадлежност и колективна устойчивост.**
3. **Системна сложност и фрагментация.**
4. **Професионална идентичност, основана на правата и етиката.**
5. **Разбиране и практика, основани на познания за травмата.**
6. **Професионална устойчивост, грижа за себе си и вторична травма.**

7. Ограничената видимост на уврежданията и нуждите, свързани с развитието.

Тези теми са взаимосвързани. Емоционалното бреме се засилва от системната фрагментация, която е по-трудна за управление без подкрепата на колеги. Практиката, основана на правата, е трудна за поддържане без професионална устойчивост. Грижата, основана на разбирането за травмата, изисква както индивидуална компетентност, така и организационна подкрепа. Приобщаването на хората с увреждания зависи не само от осведомеността, но и от пътищата за насочване, специализираните услуги и адаптираната комуникация.

Тема 1: Емоционална тежест и професионална уязвимост

Централно заключение от „Кръговете за споделяне“ е емоционалното бреме, което носят представителите и професионалистите, работещи с непридружени деца. Участниците размишляваха върху тревожността, отговорността, несигурността, страха за бъдещето на децата, трудността да се поддържат граници и емоционалното въздействие от близостта до травматичните преживявания на децата.

Това емоционално бреме не трябва да се тълкува просто като обикновен стрес, свързан с работата. Материалът сочи към по-дълбока форма на професионално въздействие. Представителите и специалистите по закрила на детето често са в близост до историите на децата за разселване, раздяла със семейството, насилие, нестабилност, загуба и несигурност. От тях се очаква да предоставят подкрепа, като същевременно се ориентират в системи, които могат да бъдат бавни, разпокъсани или неспособни да отговорят напълно на нуждите на децата.

Емоционалните изисквания на ролята са свързани със самата същност на представителството, което не е само процедурно, а изисква възрастните да съпътстват децата през сложни правни, социални, образователни и защитни процеси, като същевременно създават условия на доверие и безопасност. Поради това специалистите могат да изпитват силно чувство на лична и етична отговорност. Тяхната отговорност е насочена не само към това дали е направено насочване или е завършена процедура, а дали детето е наистина защитено, изслушано, разбрано и подкрепено.

Няколко елемента в материала сочат рискове, свързани с професионално изчерпване, морален дистрес и вторичен травматичен стрес. Професионалистите могат да се чувстват емоционално засегнати от историите на децата, разочаровани от институционалните ограничения или безсилни, когато системите не реагират адекватно. Моралният дистрес изглежда особено важен. Той възниква, когато професионалистите знаят от какво може да се нуждае едно дете, но не винаги могат да осигурят тази подкрепа поради структурни бариери, липса на услуги, неясни отговорности или административни забавяния.

Тази тема показва, че емоционалното бреме не е признак на професионална слабост. То е предвидима последица от работата в област, в която съжителстват висока отговорност, ограничен контрол и излагане на травма. Признаването на това е следователно от съществено значение за проектирането на устойчиви системи за закрила на детето.

Тема 2: Подкрепа от колеги, принадлежност и колективна устойчивост

Кръговете за споделяне последователно показват, че груповото размишление може да намали професионалната изолация. Участниците изглежда се възползват от признаването, че другите се сблъскват с подобни дилеми, емоционални реакции, несигурности и системни неудовлетворености. Това признаване създава усещане за нормализация и споделен професионален опит.

Самата група се очертава като защитен фактор. Чрез „Кръговете за споделяне“ участниците успяха да преминат от индивидуален стрес към споделено размишление. Те не просто описваха проблеми; а разработваха колективен език за разбирането им. Това е важно, защото професионалната изолация може да засили емоционалната тежест. Когато трудни преживявания остават лични, професионалистите могат да ги тълкуват като личен провал. Когато те се споделят в структурирано и уважително пространство, те могат да станат част от колективното учене.

Принадлежността е следователно един от най-важните психологически резултати от „Кръговете за споделяне“. Участниците успяха да се възприемат като част от по-широка общност на практика, а не като изолирани индивиди, които се справят сами със сложни случаи. От общностна и психологическа гледна точка това е изключително важно. Принадлежността може да действа като буфер срещу изчерпване, емоционално претоварване и професионално оттегляне.

Материалът също така предполага развитиена процеса на рефлексия. В някои случаи участниците първоначално се фокусираха върху стреса, тревожността и несигурността. С течение на времето акцентът изглеждаше да се измества към стратегии за справяне, професионална рефлексия, взаимна подкрепа и споделено създаване на смисъл. Това развитие е в съответствие с функцията на такъв вид групи. Дистресът постепенно се обработва и трансформира в прозрение, професионален език и колективна устойчивост.

Следователно „Кръговете за споделяне“ демонстрират, че подкрепата от колеги не е опционално допълнение към професионалната практика. Тя е механизъм, чрез който професионалистите поддържат способността си да останат ангажирани, съпричастни и емоционално достъпни в изискващата работа с деца.

Тема 3: Системна сложност и фрагментация

Второ важно заключение се отнася до системната сложност на работата по представителство и закрилата на детето. Участниците във всички страни по проекта многократно споменаваха предизвикателства, свързани с фрагментирани услуги, неясни роли, непоследователни информационни потоци, административни забавяния, липса на координация и недостатъчна комуникация между агенциите.

Тази тема показва, че много от трудностите, пред които са изправени, не могат да се сведат до индивидуалната компетентност. Професионалистите може да имат ангажираност, знания и мотивация, но тяхната работа се определя от системите около тях. Когато пътищата за насочване са неясни, услугите са недостъпни, комуникацията е слаба или отговорностите не са

ясно определени, професионалистите се оказват в затруднено положение. От тях се очаква да защитават децата в рамките на системи, които не винаги осигуряват необходимите условия за ефективна защита.

Материалът подчертава важноста на междуведомствената координация, общите протоколи, надеждните пътища за насочване и ясната комуникация между услугите. Това е особено важно в случаи, свързани с непридружени деца, чиито нужди често обхващат множество сектори. Едно дете може едновременно да се нуждае от правна подкрепа, настаняване, образование, здравни грижи, психосоциална грижа, оценка на увреждания, културно посредничество и дългосрочно планиране. Нито един специалист или услуга не може сам да отговори адекватно на тази сложност.

Няколко разсъждения сочат необходимостта от по-добро картографиране на наличните услуги, по-ясни точки за контакт, подобрена непрекъснатост на грижите и по-силно сътрудничество между официалните институции и участниците в общността. Тези въпроси не са само административни. Те засягат достъпа на децата до права, безопасност, благополучие и участие.

Разпокъсаността има и емоционални последствия за професионалистите. Когато системите не функционират съгласувано, професионалистите могат да изпитват чувство на неудовлетвореност, безпомощност или морален дистрес. Те могат да се чувстват отговорни за резултати, които не могат напълно да контролират. Това създава пряка връзка между качеството на системата и благосъстоянието на професионалистите.

По този начин „Кръговете за споделяне“ разкриват един основен урок в областта на политиката: представителството не може да функционира ефективно като изолирана роля. То изисква интегрирана екосистема за закрила на детето с ясни процедури, координирани услуги, достъпни механизми за насочване и споделена отговорност.

Тема 4: Професионална идентичност, основана на правата и етиката

Силно изразена обща тема в „Кръговете за споделяне“ е развитието на професионална идентичност, основана на правата и етиката. Участниците се занимаваха с въпроси, свързани с достойнството, равенството, участието, защитата от насилие, социалното включване, дискриминацията на основата на пола, сексуалната безопасност и етичната отговорност.

Тази тема е важна, защото показва, че „Кръговете за споделяне“ не се ограничаваха до практическо решаване на проблеми. Те функционираха и като пространства, в които професионалистите размишляваха върху ценностите, които трябва да ръководят тяхната работа. В този смисъл допринесоха за формирането на професионална идентичност.

Материалът подсказва, че практиката на закрила на детето е била разбрана не само като предоставяне на услуги, но и като взаимоотношение, основано на правата. Децата са били разглеждани като носители на права, а не като пасивни получатели на грижи. Това е особено важно при работата с непридружени деца, които могат да бъдат изложени на многобройни и припокриващи се уязвимости, вкл. увреждания, разселване, раздяла със семейството, правна несигурност, травма, бедност, социално изключване, дискриминация и ограничен достъп до услуги.

Акцентът върху участието е особено значим. Материалът подсказва преминаване отвъд разбирането за защита само като безопасност. Защитата включва също овластяване, право на глас, способност за действие и значимо участие в решенията. Децата не трябва само да бъдат защитени от вреда. Те трябва също да бъдат изслушвани, информирани, подкрепяни да изразяват своите възгледи и признавани като активни субекти в собствения си живот.

Тази ориентация, основана на правата, е тясно свързана с принципа на най-добрия интерес. От професионалистите се изисква да вземат предвид безопасността, развитието, взаимоотношенията, благосъстоянието, правния статут, образованието, здравето и собствените мнения на децата. „Кръговете за споделяне“ показват, че това рядко е просто. Вземането на решения в най-добрия интерес често включва несигурност, конкуриращи се приоритети, непълна информация и етично напрежение. Пространствата за размисъл са важни, защото позволяват на професионалистите да разгледат тези дилеми колективно, вместо да се справят с тях сами.

Развитието на професионална култура, основана на правата, е един от важните приноси на „Кръговете за споделяне“. Тя укрепва връзката между ежедневната практика и по-широките принципи на закрилата на детето.

Тема 5: Разбиране и практика, основани на травмата

Във всички „Кръгове за споделяне“ травмата се очертава като все по-ключова за наблюденията. Участниците размишляваха върху психологическите и поведенческите последствия от загубата, разселването, насилието, несигурността, раздялата със семейството и травматичните преживявания. Поведенческите реакции като затваряне в себе си, агресия, недоверие, хипербдителност, емоционална безчувственост, регресия или затруднения при взаимодействието със службите бяха разбираемите закономерни реакции на неблагоприятни обстоятелства, а не просто като проблемно поведение.

Това представлява важна промяна в професионалната интерпретация. Перспективата, основана на разбирането за травмата, променя начина, по който професионалистите разбират действията на децата. Вместо да питат само какво не е наред с детето, професионалистите започват да питат какво е преживяло детето, какво може да съобщава поведението му и какъв вид реакция може да възстанови сигурността и доверието.

Този подход намалява риска от наказателни и морализаторски реакции или патологизиране на поведението на децата. Той подкрепя по-чувствителни, стабилизиращи и ориентирани към взаимоотношенията форми на грижа. В контекста на непридружените деца това е особено важно, тъй като травмата може да е свързана не само с минали събития, но и с продължаваща несигурност, раздяла от семейството, социална изолация и страх от бъдещето.

Материалът подчертава също така важността на безопасната, предсказуема и подкрепяща среда. Безопасността не е само физическа. Тя е също емоционална, взаимоотношенията и процедурна. Децата се нуждаят от възрастни, които могат да слушат без да съдят, да уважават границите, да обясняват процедурите ясно, да поддържат последователност и да реагират на дистреса с чувствителност.

Работата с разкази също се явява като значим компонент на практиката, съобразена с травмата. Историите на децата не са само източници на информация. Те са свързани с идентичността, паметта, загубата, устойчивостта и принадлежността. Слушането на разказите им може да помогне на специалистите да разберат значението на преживяванията на децата и да подкрепят по-индивидуализирани форми на грижа.

Следователно кръговете за споделяне подчертават важноста на представителството, съобразено с травмата. Специалистите трябва да имат способността да разпознават реакциите на травмата, да избягват ретравмиране, да подкрепят емоционалната регулация и да изграждат взаимоотношения, основани на доверие, предсказуемост и уважение.

Тема 6: Професионална устойчивост, грижа за себе си и вторична травма

Едно от най-важните неща, което бива признато е, че самите професионалисти се нуждаят от защита и подкрепа. Теми като психологическа устойчивост, емоционална регулация, професионални граници, осъзнаване на професионалното прегаряне, стратегии за справяне, регулация на цикъла на стреса и вторична травма станаха все по-видими.

Това е критично заключение. Ефективността на системите за защита на детето зависи отчасти от емоционалната устойчивост на лицата, предоставящи грижи. Специалистите, които работят непрекъснато с травма, несигурност, загуба, криза и институционален натиск, могат да се изчерпят емоционално, ако нямат структурирани възможности за рефлексия, супервизия, възстановяване и подкрепа.

Професионалната устойчивост обаче не трябва да се разбира като индивидуална личностна черта. Материалът подсказва, че устойчивостта е свързана с взаимоотношенията и организацията. Тя зависи от подкрепата на колегите, пространствата за размисъл, ясните граници, управляемите отговорности, достъпа до насоки, супервизия и признаването на емоционалния труд.

Това разграничение е важно. Ако устойчивостта се разглежда само като индивидуална отговорност, от специалистите може да се очаква да се справят сами със структурно трудни условия. Кръговете за споделяне насочват вместо това към системно разбиране на устойчивостта. Професионалистите се нуждаят от подкрепяща среда, а не само от лични стратегии за справяне.

Темата за личната грижа трябва следователно да се тълкува внимателно. Тя е важна, но е недостатъчна, ако системите остават фрагментирани, натоварването е непосилно, а специалистите нямат надзор или организационна подкрепа. Устойчивата защита на детето изисква както индивидуални, така и колективни форми на грижа.

Затова „Кръговете за споделяне“ предлагат едно ключово заключение: подкрепата за специалистите не е второстепенна спрямо подкрепата за децата. Тя е част от същата система за защита. Когато специалистите получават подкрепа, те са по-способни да предлагат стабилна, обмислена и ориентирана към детето грижа. Когато те не получават подкрепа, са емоционално претоварени или изолирани, качеството и непрекъснатостта на грижата могат да бъдат отслабени.

Тема 7: Ограничената видимост на уврежданията и нуждите, свързани с развитието

Значително и аналитично важно заключение е ограничената видимост на уврежданията, забавянията в развитието и уязвимостите в неврологичното развитие в рамките на „Кръговете за споделяне“. Въпреки че по-широката рамка на проекта поставя акцент върху децата с увреждания и затруднения в развитието, тази тема се появява само слабо и непоследователно в материала.

Тази липса не трябва да се разглежда като незначителна празнина. В качествено изследване мълчанието може да бъде също толкова значимо, колкото и изричното обсъждане. Ограничената видимост на уврежданията може да сочи няколко възможни проблема. Специалистите може да не разпознават винаги нуждите, свързани с развитието или невноразвитието. Може да им липсват езикът или инструментите, за да ги обсъдят. Уврежданията може да бъдат засенчени от по-видими проблеми като правен статут, травма, настаняване, насилие или социално изключване. Това може също да отразява по-широки системни пропуски в скрининга, насочването, оценката и специализираната подкрепа.

Това откритие поражда по-дълбока загриженост относно възможната невидимост на уврежданията в ежедневната практика по закрила на детето. Децата без придружител с интелектуални увреждания, забавяне в развитието, психосоциални увреждания, невноразвивателни състояния, комуникационни затруднения или функционални увреждания, свързани с травма, могат да бъдат изложени на особен риск, да бъдат неправилно разбрани или да не получат необходимата подкрепа.

Проблемът е особено сложен, тъй като травмата и нуждите, свързани с развитието, могат да се припокриват. Трудностите на детето с вниманието, комуникацията, емоционалната регулация, ученето, паметта, доверието или социалното взаимодействие могат да бъдат интерпретирани единствено през призмата на травмата, докато основните нужди, свързани с развитието или увреждането, остават неразпознати. И обратно, реакциите, свързани с травмата, могат да бъдат погрешно разбрани като поведенчески или развитийни проблеми, без да се обръща достатъчно внимание на преживяното от детето.

Следователно „Кръговете за spodelqne“ посочват необходимостта от по-силна практика, включваща уврежданията, и повишаване на осведомеността. Включването на уврежданията не трябва да се разглежда като отделна или специализирана тема, с която се занимават само службите за хора с увреждания. То трябва да бъде интегрирано в практиката на *przedstawicielstwo*, основана на правото, ориентирана към детето и съобразена с травмата.

Това изисква практически инструменти за ранна идентификация, адаптирана комуникация, разумни приспособления, насочване към специализирани служби, мултидисциплинарна оценка и индивидуално планиране. Изисква се също така обучение, което да помогне на професионалистите да разпознават как уврежданията, травмата, миграцията, езикът, културата и институционалните бариери взаимодействат в живота на децата.

Мултидисциплинарен подход

Като цяло, „Кръговете за споделяне“ показват, че ефективното представителство и закрила на детето изискват нещо повече от само обучение. Те изискват професионална екосистема, която съчетава знания, емоционална подкрепа, етична яснота, системна координация, рефлексивна практика и подходи, включващи хората с увреждания.

Резултатите могат да бъдат разбрани чрез три взаимосвързани измерения.

Първото е **релационно-емоционалното измерение**. Професионалистите трябва да се справят с тревожността, отговорността, емпатията, границите и вторичното излагане на травма. Тяхната способност да останат емоционално достъпни за децата зависи от това дали самите те имат достъп до подкрепа, рефлексия и съдържание.

Второто е **системно-институционалното измерение**. Ефективната подкрепа за децата зависи от координацията, ясните процедури, обмена на информация, непрекъснатостта на грижите и сътрудничеството между службите. Когато системите не работят, това се отразява както на децата, така и на специалистите. Децата могат да се сблъскат със забавяния или пропуски в грижите, докато специалистите могат да изпитват чувство на неудовлетвореност и морален дистрес.

Третото е **етично-правното измерение**. Практиката трябва да се ръководи от достойнство, участие, недискриминация, принципи за закрила и най-добрия интерес на детето. Тези принципи не са абстрактни и определят начина, по който професионалистите изслушват децата, тълкуват техните нужди, подкрепят тяхната активност и защитават техните права.

Ценността на „Кръговете за споделяне“ се състои именно в това, че те обединяват тези измерения. Предизвикателствата, пред които са изправени професионалистите, не са само емоционални, не са само технически и не са само институционални. Те са интегрирани. Емоционалната тежест се усилва от фрагментацията на системата. Фрагментацията на системата е по-трудна за управление без подкрепата на колеги. Практиката, основана на правата, е трудна за поддържане без професионална устойчивост. Грижата, съобразена с травмата, изисква както лични способности, така и организационна подкрепа. Включването на хората с увреждания изисква както осведоменост, така и функциониращи системи за насочване.

Следователно „Кръговете за споделяне“ предлагат по-дълбоко разбиране за представителството като практика, основана на взаимоотношения, етика и зависима от системата. Те показват, че ефективното представителство изисква подкрепени професионалисти, работещи в рамките на координирани и приобщаващи системи.

Заклучения

Кръговете за споделяне демонстрират, че професионалистите в областта на закрилата на детето, работещи с непридружени деца, действат в сложна среда от емоционални, етични и институционални изисквания. Тяхната работа включва много повече от процедурна отговорност. Тя изисква чувствителност към взаимоотношенията, културно разбиране,

интерпретация, съобразена с преживените травми, преценка, основана на правата, и способност да останат психологически достъпни в ситуации на несигурност.

Най-важното заключение е, че структурираните пространства за рефлексия са необходими компоненти на устойчивите системи за закрила на детето. Кръговете за споделяне могат да функционират като защитни среди за специалистите, пространства за споделяне и механизми за развиване на колективна устойчивост.

Анализът показва също, че професионалната подкрепа трябва да се разглежда системно. Индивидуалната грижа за себе си не е достатъчна, ако специалистите продължават да работят в системи с неясни роли, слаба комуникация и ограничен достъп до специализирана подкрепа. Затова устойчивостта трябва да се изгражда на три нива: индивидуално, групово и организационно.

Друго заключение е, че „Кръговете за споделяне“ спомогнаха за разработването на общ професионален език. Участниците успяха да свържат практическия си опит с понятия като травма, права, участие, професионални граници, емоционална регулация, културно посредничество, етична отговорност и системна координация. Този общ език е от съществено значение за подобряване на последователността и качеството в практиката на закрилата на детето.

В същото време ограничената видимост на уврежданията и нуждите, свързани с развитието, остава сериозен повод за загриженост. Бъдещата работа трябва да гарантира, че представителството, включващо уврежданията, не се третира като отделен или второстепенен въпрос, а като неразделна част от защитата на детето, грижата, съобразена с травмата, практиката, основана на правата, и професионалното обучение.

Кръговете за споделяне също така показват, че генерирането на знания в областта на закрилата на детето не произтича само от формални изследвания или количествена оценка. Основаното на практиката размишление може да генерира ценни данни за това, от какво се нуждаят специалистите, къде системите се провалят и как подкрепата може да бъде подобрена. В този смисъл кръговете за споделяне трябва да се разглеждат както като механизъм за подкрепа, така и като инструмент за генериране на знания.

Последствия за практиката

Резултатите сочат необходимостта от институционализиране на пространства за рефлексия за професионалисти, работещи с непридружени деца. Тези пространства не трябва да бъдат спорадични, неформални или зависими единствено от индивидуална инициатива. Те трябва да бъдат структурирани, фасилитирани, редовни и признати като част от професионалната подкрепа и осигуряването на качество.

Обучението трябва да бъде допълнено от супервизия, подкрепа от колеги и рефлексия въз основа на конкретни случаи. Само знанието не е достатъчно. Професионалистите се нуждаят от възможности да преработват емоционалната тежест, да обсъждат сложни случаи, да размишляват върху етични дилеми и да разработват стратегии за устойчива практика.

Организациите трябва да признаят емоционалния труд като част от работата по закрила на детето. Това означава създаване на механизми за супервизия, консултации с колеги, екипно размишление и ранна идентификация на изчерпване или вторичен травматичен стрес. Професионалното благополучие трябва да се разглежда като условие за качествена практика.

Системите трябва също така да укрепят механизмите за координация между законни представители, социални служби, структури за приемане, здравни служби, специалисти по психично здраве, юридически субекти, културни медиатори, служби за хора с увреждания, доставчици на образователни услуги и общностни организации. Фрагментацията увеличава професионалния стрес и отслабва достъпа на децата до съгласувана подкрепа.

Уврежданията и нуждите, свързани с развитието, трябва да бъдат интегрирани по-ясно във всички бъдещи „Кръгове за споделяне“, обучителни дейности, структури за надзор и препоръки за политики. Това трябва да включва практически инструменти за идентифициране, насочване, комуникация и мултидисциплинарно планиране.

Накрая, кръговете за споделяне трябва да бъдат свързани с по-широко системно учене. Познанията, генерирани чрез пространствата за рефлексия, трябва да бъдат използвани при изготвянето на учебни програми, картографиране на услугите, протоколи за насочване, стандарти за супервизия и разработване на политики. По този начин индивидуалната и груповата рефлексия могат да допринесат за по-широко подобрене на системата.

Изводи, свързани с политиките

Кръговете за споделяне предоставят няколко важни урока, свързани с политиките.

Първо, системите за представителство трябва да включват структурирана рефлексивна практика като част от професионалната подкрепа. Рефлексията не е само терапевтична или подкрепяща дейност. Тя укрепва вземането на решения, етичното съзнание, професионалната устойчивост и качеството на грижите.

Второ, професионалното благополучие трябва да се признае като въпрос, свързан със защитата на детето. Системите, които разчитат на емоционално претоварени и неподкрепени професионалисти, е по-малко вероятно да осигурят последователна и чувствителна подкрепа на децата.

Трето, подкрепата от колеги и общностите на практика трябва да се развиват като част от системите за представителство. Тези механизми намаляват изолацията, подкрепят споделеното учене и допринасят за колективната устойчивост.

Четвърто, системите за закрила на детето трябва да се справят с разпокъсаността чрез по-ясни пътища за насочване, по-силно междуведомствено сътрудничество и по-добра комуникация между службите. Подкрепата изисква подкрепа на системите около тях.

Пето, включването на хората с увреждания трябва да стане по-видимо в практиката на настойничеството и защитата на децата. Политиките трябва да насърчават ранното идентифициране, достъпната комуникация, специализираните пътища за насочване и интегрирането на уврежданията в подходи, основани на правото и отчитащи травмата.

Шесто, емоционалната и етична сложност на представителството трябва да се отрази в обучението, надзора и стандартите за качество и не трябва да се разглежда като чисто административна роля. То е специализирана функция за закрила на детето, която изисква компетентност, размисъл и институционална подкрепа.

Обобщение

Кръговете за споделяне предоставят силни качествени доказателства, че работата по защита на непридружени деца е изискваща правенето на множеството взаимовръзки, етично сложна, емоционално интензивна и системно зависима. Професионалистите се нуждаят от знания и умения, но също така се нуждаят от принадлежност, размисъл, емоционална подкрепа, институционална яснота и колективна устойчивост.

Централното заключение е, че защитата на непридружени деца изисква защита на професионалните и междуличностните системи около тях. Кръговете за споделяне могат да допринесат за това, като превърнат индивидуалния опит в споделено разбиране, професионална идентичност и колективен капацитет за грижа.

Тяхната стойност се състои в това, че правят видими скритите емоционални, етични и системни измерения на практиката на закрилата на детето. Те разкриват от какво се нуждаят професионалистите, къде системите създават бариери, как се изгражда устойчивостта и кои проблеми остават недостатъчно видими. Сред тях ограничената видимост на уврежданията и нуждите, свързани с развитието, изисква особено внимание.

В този смисъл „Кръговете за споделяне“ трябва да се разглеждат не само като подкрепяща дейност, но и като механизъм за знание, основан на практиката. Те предоставят доказателства, че ефективното представителство зависи от подкрепени професионалисти, рефлектиращи общности, координирани системи, разбиране, съобразено с преживените травми, преценка, основана на правата, и практика, включваща уврежданията.

Общият извод е ясен: системите не могат да бъдат укрепени само чрез процедури или материали за обучение. Те трябва също така да създават пространства, където професионалистите могат да размишляват, да установяват връзки, да преработват емоционалната тежест, да развиват общ език и да превръщат опита в по-добра практика. Това е от съществено значение за изграждането на по-устойчиви, приобщаващи и ориентирани към детето системи за закрила на непридружени деца.

4. Основни изводи от GUIDE

4.1 Законните представители се нуждаят както от компетентност, така и от подкрепа

Един от най-важните изводи от проекта GUIDE е, че ефективното представителство зависи както от професионалната компетентност, така и от професионалната подкрепа. Резултатите от оценката на обучителните дейности показаха, че специалистите по закрила на детето могат

значително да укрепят своите знания, умения и увереност чрез структурирани възможности за обучение. Участниците отчетоха подобрения в области като правата на детето, вземането на решения в най-добрия интерес на детето, комуникацията с децата, защитата, пътищата за насочване, включването на хората с увреждания и междуведомственото сътрудничество.

Въпреки това, резултатите от „Кръговете за споделяне“ показаха, че самото знание не е достатъчно. Професионалистите често работят в емоционално изтощителни и сложни ситуации. Те подкрепят деца, които може да са преживели разселване, раздяла със семейството, травма, насилие, несигурност и социално изключване. При тези обстоятелства професионалната компетентност трябва да бъде съпътствана от възможности за рефлексия, подкрепа от колеги и непрекъснато учене.

Опитът на GUIDE показва, че обучението и рефлексивната практика не трябва да се разглеждат като отделни дейности. Те са допълващи се елементи на една силна система. Обучението помага на професионалистите да развият необходимите знания и умения, докато пространствата за рефлексия им помагат да прилагат тези компетенции на практика, да се справят с предизвикателствата и да поддържат своето благополучие във времето.

4.2 Подкрепата за професионалистите е част от подкрепата за децата

Втори ключов урок се отнася до връзката между професионалното благополучие и резултатите от защитата на децата. Кръговете за споделяне разкриха, че професионалистите в областта на защитата на децата често носят значителна емоционална тежест. Участниците размишляваха върху отговорността, несигурността, загрижеността за бъдещето на децата и предизвикателствата при работа в сложни системи.

Тези констатации подчертават една важна реалност: професионалистите не могат постоянно да осигуряват висококачествена подкрепа на децата, ако самите те остават изолирани, емоционално претоварени или без подкрепа. Системите за закрила на детето често се фокусират върху нуждите на децата, което е както необходимо, така и уместно. Констатациите на GUIDE обаче показват, че благосъстоянието на професионалистите също трябва да се признае като въпрос, свързан със закрилата на детето.

Подкрепата за тях не означава да се намалява вниманието към децата. Напротив, тя подобрява качеството на грижите, които децата получават. Когато имат достъп до подкрепа от колеги, пространства за размисъл, супервизия и възможности за професионално развитие, те са в състояние по-добре да останат ангажирани, съпричастни и отзивчиви към нуждите на децата.

Следователно заключенията сочат, че инвестицията в професионална подкрепа е и инвестиция в по-добри резултати за децата.

4.3 Представителството като практика, основана на взаимоотношенията, правата и системата

Проектът подчертава и многоизмерния характер на представителството. То не може да се разглежда просто като правна или административна отговорност, а е по-скоро практика, основана на взаимоотношения, права и система.

На междуличностно ниво от законните представители се изисква да изграждат доверие, да общуват ефективно, да изслушват децата и да подкрепят участието им в решенията, които засягат живота им. Много непридружени деца се сблъскват с несигурност, загуба и сложни житейски ситуации. Качеството на взаимоотношенията между детето и представителя може следователно да играе решаваща роля за насърчаването на безопасността, благосъстоянието и приобщаването.

На нивото, основано на правата, представителството се ръководи от принципи като най-добрия интерес на детето, недискриминация, участие, достойнство и защита от вреда. Резултатите показват, че представителите са отговорни не само за осигуряване на достъп до услуги, но и за застъпничество за правата на децата и за подпомагане на децата при ориентирането им в сложни системи.

В същото време представителството зависи в голяма степен от по-широката система за защита. Дори висококвалифицирани и ангажирани професионалисти могат да изпитват затруднения, когато услугите са фрагментирани, пътищата за насочване са неясни или координацията между агенциите е слаба. Ефективното представителство следователно изисква не само компетентни професионалисти, но и отзивчиви и координирани системи.

Резултатите от GUIDE показват, че укрепването на представителството означава укрепване както на хората, така и на системите.

4.4 Приобщаването на хората с увреждания остава незавършена задача

Особено важно заключение се отнася до ограничената видимост на уврежданията и нуждите, свързани с развитието, в ежедневната практика на представителството. Въпреки че децата с увреждания и децата с трудности в развитието бяха в центъра на вниманието на проекта GUIDE, тези въпроси се появяваха по-рядко от очакваното в „Кръговете за споделяне“ и другите качествени заключения.

Това наблюдение не трябва да се тълкува като доказателство, че уврежданията не са важни. По-скоро то може да подсказва, че уврежданията и нуждите, свързани с развитието, остават недостатъчно признати в системите за закрила на детето. Специалистите може да се сблъскват с предизвикателства при идентифицирането и признаването на тези нужди, обсъждането им или достъпа до специализирани услуги за подкрепа. В някои случаи нуждите, свързани с уврежданията, могат да бъдат засенчени от по-видими проблеми като правен статут, настаняване, травма или непосредствени рискове за закрилата.

Резултатите показват, че включването на хората с увреждания изисква по-голямо внимание в обучението, супервизията, картирането на услугите, пътищата за насочване и разработването на политики. Уврежданията не трябва да се разглеждат като специализирана тема, която засяга само определени специалисти. Вместо това те трябва да бъдат интегрирани във всички аспекти на практиката на представителството и закрилата на детето.

Проектът GUIDE допринесе за повишаване на осведомеността по този въпрос, но резултатите сочат, че е необходима по-нататъшна работа. Изграждането на истински приобщаващи системи за представителство ще изисква по-силни подходи, чувствителни към уврежданията, по-добър достъп до специализирани услуги, подобрени механизми за идентифициране и по-голяма интеграция на съображенията, свързани с уврежданията, в ежедневната практика на закрила на детето.

Като цяло опитът от GUIDE показва, че приобщаването на хората с увреждания остава важен приоритет за бъдещото разработване на политики и практики както на национално, така и на европейско равнище.

5. Към по-устойчиви и приобщаващи системи за представителство

Резултатите от проекта GUIDE предоставят важни прозрения за това как системите за представителство могат да бъдат укрепени, за да подкрепят по-добре непридружените деца в цяла Европа. Въз основа на данни както от програмата за обучение, така и от „Кръговете за споделяне“, проектът показва, че ефективното представителство зависи от много повече от правната отговорност или административните процедури. То изисква компетентни професионалисти, подкрепяща среда, координирани услуги и системи, които поставят правата и благосъстоянието на децата в центъра на вземането на решения.

Един от основните изводи от проекта е, че професионалистите се нуждаят както от компетентност, така и от подкрепа. Обучителните дейности показаха, че специалистите могат да укрепят своите знания, умения и увереност чрез структурирани възможности за учене. В същото време „Кръговете за споделяне“ разкриха, че само професионалната компетентност не е достатъчна, когато специалистите се сблъскват с емоционална тежест, етични дилеми, несигурност и фрагментирани системи за услуги. Затова знанията трябва да бъдат съпътствани от възможности за размисъл, подкрепа от колеги и непрекъснато професионално развитие.

Резултатите също така показват, че подкрепата на специалистите трябва да се разглежда като част от подкрепата на децата. Те работят в изключително изискваща среда и често са изложени на сложни ситуации, свързани с травма, разселване, раздяла на семейството, правна несигурност и социална уязвимост. Когато специалистите са изолирани, емоционално

претоварени или лишен от подкрепа, способността им да осигуряват стабилна и последователна подкрепа може да бъде засегната. Затова укрепването на закрилата на детето изисква инвестиции не само в услугите за деца, но и в благосъстоянието, устойчивостта и професионалната устойчивост на лицата, отговорни за тяхната закрила.

Друго важно заключение се отнася до същността на представителството. Резултатите от GUIDE подкрепят разбирането за представителството като практика, основана на взаимоотношения, права и зависима от системата. Ефективното представителство изисква способност за изграждане на доверителни отношения с децата, подкрепа за значимо участие, насърчаване на правата на децата и ориентиране в сложни системи за закрила. В същото време не може да се работи ефективно в рамките на фрагментирани системи, характеризиращи се с неясни отговорности, слаби механизми за насочване или ограничено междуведомствено сътрудничество. Крепването е насочено както към индивидуалния капацитет, така и към институционалните структури.

Проектът подчертава също така важността на рефлексивната практика като компонент на професионалното качество. „Кръговете за споделяне“ показаха, че структурираните възможности за рефлексия могат да намалят професионалната изолация, да укрепят подкрепата между колеги, да насърчат колективното учене и да допринесат за устойчивостта. Поради това пространствата за рефлексия не трябва да се разглеждат като незадължителни дейности, а да бъдат признати като неразделна част от ефективните системи и да бъдат интегрирани в структурите за професионална подкрепа.

Друг извод се отнася до включването на хората с увреждания. Въпреки че проектът постави значителен акцент върху децата с увреждания и затруднения в развитието, резултатите сочат, че уврежданията остават недостатъчно видими в ежедневната практика. Това може да отразява по-широки предизвикателства, свързани с идентифицирането, насочването, специализираната подкрепа и професионалната увереност при отговаряне на нуждите, свързани с уврежданията. Следователно бъдещите усилия трябва да гарантират, че включването на хората с увреждания е напълно интегрирано в програмите за обучение, системите за насочване, структурите за надзор и политиките за закрила на детето. Представителство, включващо хората с увреждания, не трябва да се разглежда като специализиран въпрос, а като основен аспект на закрилата на детето, основана на правата.

Резултатите сочат също така необходимостта от по-силна координация между системите за закрила на детето. Законните представители редовно работят на пресечната точка на множество сектори, вкл. социални услуги, здравеопазване, подкрепа за психичното здраве, образование, миграционни услуги, правна помощ, услуги за хора с увреждания. Ефективната закрила зависи от способността на тези системи да работят заедно. Ясни пътища за насочване, споделени протоколи, достъпни услуги и ефективна комуникация между заинтересованите страни са съществени условия за гарантиране, че децата получават навременна и подходяща подкрепа.

С поглед към бъдещето проектът GUIDE предлага бъдещите политики за представителство да излязат извън тесния фокус върху процедурните отговорности и да признаят представителството като специализирана функция за защита на децата. Те се нуждаят не само

от правни познания, но и от комуникативни умения, разбиране на травмите, културна чувствителност, професионална преценка и достъп до постоянна подкрепа. Също толкова важно е, че те се нуждаят от системи, които им позволяват да изпълняват ролята си ефективно.

В крайна сметка, данните, събрани чрез GUIDE, сочат към по-широка визия. Ефективното представителство не е отговорност единствено на отделни професионалисти. То е резултат от координирани системи, подкрепящи организации, информирани политики и общности на практика, които позволяват на професионалистите да защитават, застъпват се за и подкрепят децата по значими начини.

Общото послание на проекта е ясно: укрепването на системите изисква инвестиции както в хора, така и в системи. Компетентни специалисти, рефлексивна практика, координирани услуги, подходи, основани на правата, и подкрепа, включваща хората с увреждания, са необходими компоненти на устойчиво и ефективно представителство. Чрез обединяването на тези елементи системите за закрила на детето могат да бъдат по-добре подготвени да отговорят на сложните нужди на непридружените деца и да защитят техните права, благосъстояние, участие и приобщаване.